

Mirosława Białoskórska
Uniwersytet Szczeciński

Językowo-kulturowa kreacja skowronka w *Pieśni o skowronku* Leopolda Staffa

1. Utwór *Pieśń o skowronku*¹ ukazał się w 1919 roku, najpierw w prasie warszawskiej, a następnie jeszcze w tym samym roku został dołączony do tomiku *Ścieżki polne*, w którym niezmiennie występuje we wszystkich wydaniach książkowych. Wiersz składa się z dwudziestu zwrotek pisanych sekstyną o rytmicznie rozłożonych rymach żeńskich abcabc. Wersy pierwszy i czwarty są pięciozłogowe, pozostałe – jedenastozłogowe ze średniówką po piątej sylabie.

Pieśń o skowronku jest jednym z piękniejszych utworów, w którym poeta zaprezentował wiejską przyrodę, a na jej tle poetycki opis skowronka. Staffowska konceptualizacja kreacji ptaka ma podłoże symboliczne i kulturowe. Opis realiów poeta ogranicza do zasygnalizowania wyglądu zewnętrznego (mały, szary ptaszek), miejsca bytowania (szara ziemia i trawy, w których ukryte jest gniazdko) oraz czasu bytowania (od wczesnej wiosny do jesieni). Wyczerpujące informacje na temat wartości semantyczno-leksykalnej wyrazu hasłowego *skowronek* oraz jego lokalizacji w tekstach literackich i folklorystycznych podaje Danuta Kępa-Figura w książce *Kategoryzacja w komunikacji językowej na przykładzie leksemu ptak*².

Tematem rozważań w tym artykule będzie analiza językowo-kulturowej kreacji skowronka z uwzględnieniem symbolicznych znaczeń i funkcji środków artystycznego obrazowania. Świat przedstawiony w analizowanym utworze składa się z waloryzowanych dodatkowo obrazów ukazujących przymio-

¹ L. Staff, *Pieśń o skowronku*, w: *Ścieżki polne*, Warszawa–Kraków 1919, s. 11-15 (dalej podaję numer wersu lub strofy).

² D. Kępa-Figura, *Jak dobrze wstać skoro świt, czyli skowronek*, w: *Kategoryzacja w komunikacji językowej na przykładzie leksemu ptak*, Lublin 2007, s. 165-205.

ty ptaka oraz kulturowo-symboliczną wiedzę, jaką człowiek zdołał zdobyć i utrwalić na przestrzeni wieków, a którą z kolei poeta przekształcił poetycko w formę wiersza. Utwór składa się z wielu apostrof do skowronka, wzbogaconych różnymi środkami stylistycznymi, które służą ukazaniu jego roli i miejsca w życiu mieszkańców wsi.

Zwrotki od pierwszej do osiemnastej opisują zachowania i czynności dobrze znane społeczności wiejskiej z bezpośredniej obserwacji życia i zwyczajów bohatera pieśni. Dwie ostatnie sekstyny zawierają w rozbudowanej apostrofie prośbę podmiotu wiersza do skowronka o dar pisania, dzięki któremu poeta zyska uznanie i pamięć potomnych. Wyraźnie o tym zaświadcza ostatnia strofa:

Śpiewaj mi, abym,
Poeta lichy, który składa wiersze,
Wpatrzony w życia i śmierci zawiałość,
Głosem swym słabym
Stworzył pieśń kiedyś, jak twoje najszczerze,
I nią zarobił też na ludzką miłość. (w. 115-120)

Julian Krzyżanowski zauważa³, że pieśń Staffa można by porównać z pieśnią *Do skowronka* angielskiego poety romantycznego Percy'ego Bysshe Shelleya, gdyby nie dwie ostatnie zwrotki w utworze polskiego poety. Staffowski skowronek wzbija się pionowo ku niebu i opada w dół, skąd czerpie siły do śpiewu w locie, jest ponadto łącznikiem między niebem a ziemią, u Shelleya zaś znajdujemy kreację śpiewu i lotu ptaka.

Władysław Kopaliński rejestruje na tle kultury oraz literatury europejskiej⁴ bogatą listę przymiotów, jakimi określa się skowronka. Symbolizuje on: „niebo, złączenie nieba z ziemią, mediację, wiosnę, świt, poranek, czasomierz; nadzieję, miłość; brawurę, wesołość, lekkomyślność, żywość, ruchliwość, krzątanie; skrzydło, natchnienie, pieśń (niebiańską), (nie)muzykalność, przyrodzony kunszt; mądrość, naiwność, przesłanie; pokorę kapłańską”⁵.

2. W Staffowskiej pieśni literacki skowronek ma do spełnienia sześć zadań wpisanych w realia polskiej wsi. W świecie przedstawionym wiersza jest zwiastunem czasu, to znaczy oznajmia początek wiosny, dnia, zmierzchu,

³ J. Krzyżanowski, *Droga poetycka Leopolda Staffa*, w: *Leopold Staff*, oprac. I. Maciejewska, Warszawa 1965, s. 220.

⁴ W. Kopaliński, *Słownik symboli*, Warszawa 1991, s. 382-383.

⁵ *Ibidem*, s. 382.

wskazuje okres poźniwny, jest także budzikiem rolnika, gdy ten ma wyruszyć w pole (strofy 1-4 oraz 7):

Zaledwo oczy
Na znój budzący się chłop ze snu przetrze,
Do pracy nagłon troską nieustanną,
Już ciebie zoczy,
Jak z jego roli wzbijasz się w powietrze
I jesteś jego modlitwą poranną. (zwrotka 7)

W układzie wertykalnym skowronek jest łącznikiem między niebem a ziemią, gdyż pośredniczy między Bogiem a człowiekiem, jego trudami, znojem, pragnieniami (strofy 8, 13, 14):

I ty, co wolny,
Wszelkim kłopotom dolin nieuchwytny,
Najniżej mieszkasz i wlatasz najwyżej,
Skowronku polny,
Pławiąc się w niebios wolności błękitnej,
Nagle powracasz od kamienia chyżej. (zwrotka 13)

Skowronek jest zatem piewą pracy i mozołu rolnika (strofy 9, 17, 18), co poeta najlepiej oddał w strofie dziewiątej:

Nad każdym trudem,
Nad potem orki i siejby i żniwa,
Co wzięły ludzkie dnie w pożywne jeństwo,
Grającym cudem,
Boży parobku pól, radosna, żywa
Pieśń twa zawisa, jak błogosławieństwo.

Jest również śpiewakiem nadziei i radości życia (strofy 10-12, 15-16), która wynika z dobrze wykonanej pracy, czego ilustracją jest treść dwunastej strofy:

I krążysz wirem
I pieśń twa krąży serdeczną pociechą
I, zda się, wieńce brzmiące z dźwięków wije
Pod nieb szafirem
I budzi w sercach rozkochane echo,
Radość stworzenia wszelkiego, że żyje.

Przy tak licznych przymiotach Staffowski skowronek jest symbolem skromności i pokory (głównie zwrotki 5 i 6 oraz liczne epitety w pieśni). Opis miejsca i warunków bytowania w wersji poetyckiej ma następującą formę:

Dolek pod skibą,
Usłany z trawy źdźbeł i suchych liści,
Jest twojem gniazdem, spoczynku ostoją,
Nocną sadybą.
W piasku się kąpiesz, rzeźwy wiatr cię czyści
I krople rosy perliste cię poją. (zwrotka 5)

Skowronek jest ponadto symbolem poetyckiej weny (zwrotki 19 i 20), co różni utwór Staffa od kreacji w utworach Teokryta, Williama Szekspira, Bartłomieja Zimorowica, Adama Mickiewicza⁶ czy Shelleya.

Jako tło porównawcze dla utworu Staffa niech posłużą bliskie czasowo wiersze Marii Konopnickiej⁷ i Władysława Bełzy⁸, w których skowronek jest zwiastunem czasu, piewcą pracy i mozołu oraz pośrednikiem między niebem a ziemią:

M. Konopnicka, *Skowronek*
Skowroneczek śpiewa
Wiszący pod niebem;
Daj nam, Boże, razem
Przełamać się chlebem.
Chlebem się przełamać,
Kąskiem choć ostatnim,
Dobrym się podzielić słowem
I uściskiem bratnim! (w. 9-16)

W. Bełza, *Skowronek*
Witaj, gościu pożądany,
Ptaszku nam życzliwy!
Wzlatuj z piosnką nad te łąny,
Nad te polskie niwy!
Nuć o wiosnie, nuć o słońku,
Co chmury ozlaca;
Z twym powrotem, o skowronku,
I nadzieja wraca! (w. 5-12)

Z kolei Jan Lechoń w refleksyjnym wierszu *Skowronek*⁹ wyraża swoją samotność i tęsknotę za daleką ojczyzną, którą musiał opuścić. W czwartej, ostatniej, zwrotce zwraca się do literackiego bohatera z następującym przesłaniem:

O! ptaszku, który śpiewasz w Żelazowej Woli!
Niech głos twój dzwoni ciągle nad wiosenną ciszą,

⁶ Ibidem, s. 382-383.

⁷ M. Konopnicka, *O czym ptaszek śpiewa. Wybór poezji dla dzieci*, Rzeszów 1990, s. 115.

⁸ W. Bełza, *Dzieci i ptaszki. 12 obrazków z maleńkiego świata*, Lwów 1881, s. 26-28. Władysław Bełza żył w latach 1847-1913, należał do kręgu poetów neoromantycznych.

⁹ J. Lechoń, *Poezje zebrane*, Toruń 1995, s. 117.

Nad każdym, który cierpi, nad wszystkim, co boli –
Szczęśliwi, ach, szczęśliwi, którzy ciebie słyszą! (w. 13-16)

W tym liryku skowronek jest dla poety symbolem utęsknionej ojczyzny.

3. Leopold Staff wykorzystał w planie tekstu różne mechanizmy doboru środków słownikowo-semantycznych. Uzyskał dzięki temu poetycki opis czynności, stanów, procesów i zjawisk, w które zostały uwikłane dzieje skowronka.

Mimo że pieśń składa się z wielu apostrof adresowanych do tytułowego bohatera, poeta zaledwie cztery razy użył formy wołacza liczby pojedynczej rzeczownika żywotnego *skowronek*: *skowronku*, *najmilejsze ptaszę* (zwrotka 1), *bracie skowronku* (zwrotka 4), *skowronku polny* (zwrotka 13) i *skowronku* (zwrotka 19). By zapobiec monotonii stylistycznej, wprowadził zmetaforyzowane peryfrazy nazwy *skowronek*, które w tekście pełnią funkcję amplifikacji, gdyż rozwijają i wzbogacają sens jednorazowo utworzonych omówień, np.: *zwiastun wiosny* (zwrotka 1), *boski śpiewak* (zwrotka 2), *piewca mozołu* i *poeta pracy* (zwrotka 8), *boży parobek pól* (zwrotka 9), *druh siermięgi* (zwrotka 10). Gdy porównamy rozmieszczenie peryfraz i bezpośrednich nazw ptaka, zauważymy ich przemienne występowanie w wierszu, co świadczy o urozmaiceniu technik nominacyjnych stosowanych przez poetę. Staffowskie peryfrazy mają zazwyczaj strukturę dwuskładnikowej grupy nominalnej, w której człon nazwotwórczy (nadrzędny) jest rzeczownikiem osobowym (*śpiewak*, *piewca*, *poeta*, *parobek*, *druh*), personifikują tym samym znaczenie leksemu *skowronek*, sporadycznie występują jako rzeczownik umysłowy, mentalny (*zwiastun*). Człon określający (podrzędny) jako dookreślenie nowej nazwy przybiera postać przydawki dopełniaczowej, czego ilustracją są cytowane przykłady. W pieśni Staffa przeważają dwuskładnikowe peryfrazy¹⁰ o strukturze grupy nominalnej, choć figura ta może w tekście poetyckim mieć różną budowę, jak na przykład w lirykach Adama Mickiewicza¹¹.

Zasadnicza część poetyckiej kreacji skowronka na płaszczyźnie leksykalno-semantycznej wyrażona została w formie wypowiedzeń werbalnych i nominalnych, nazywających czynności, procesy, stany oraz zjawiska, w których uczestniczy literacki bohater pieśni. Prześledźmy zatem mechanizmy kreacji i waloryzowania zalet skowronka.

¹⁰ Por. W. Śliwiński, *Poetyckie konstrukcje nominalne w dziejach polskiego wiersza*, Kraków 2000. Autor poddał analizie tylko dwuskładnikowe struktury.

¹¹ M. Białoskórska, *Mickiewiczowskie peryfrazy*, Szczecin 2002.

Skowronek jako wykonawca zbawiennych dla człowieka czynności

Zlatasz na pola i na łąki nasze (w. 6); *Już pieśnią głosisz się* (w. 12); *Budzisz niebiosa ciemne* (w. 17); *Trzepocesz w niebie, skąd pieśń płynie zbożna/ Na pól kobierce* (w. 63-64); *krążysz wirem* (w. 67); *Najniżej mieszkasz i wlatasz najwyżej* (w. 75); *W dół spadasz gromem* (w. 79); *z wiosną/ Przyniosłeś pierwszy życia zwiastowanie* (w. 97-98); *nas z śpiewaków opuszczasz ostatni* (w. 102); *jeszcze lany opieśniasz rodzime* (w. 105); *na południe/ Lecisz dopiero, widząc chłopską dolę/ Zaopatrzoną na surową zimę* (w. 106-108); *w dalekie, ciepłe umkniesz okolice* (w. 110); *śpiewaj mi* (w. 115).

Kierunek lotu wyrażają czasowniki czynnościowe: *lecisz, zlatasz, wlatasz; krążysz, spadasz, trzepocesz, umkniesz*, które sygnalizują ruch w różnych układach (wertikalnym, horyzontalnym, okrężnym itp.). Służebną działalność dla człowieka oddają sensory czasowników: *budzisz, głosisz się, opuszczasz, opieśniasz, przyniosłeś, śpiewaj*. Wszystkie zostały użyte w drugiej osobie liczby pojedynczej, różni je kategoria czasu, aspekt oraz tryb, co wynika z zależności syntaktycznych i nadanych w wierszu znaczeń.

Zalety i efekty śpiewu skowronka

I od zarania/ Przez dzień już cały pieśń twa, cieszyć skora./ Nie milknie w górze [...] / I świat rozzwania (w. 19-22); *I krążysz wirem/ I pieśń twa krąży serdeczną pociechą/ I zda się, wieńce brzmiące z dźwięków wiję/ Pod nieb szafirem,/ I budzi w sercach rozkochane echo,/ Radość stworzenia wszelkiego, że żyje* (w. 67-72); *I już bez miary/ Słodycz najczystsza z twojej piersi płynie,/ Co się kaskadą perli i kryształy./ Jak z szczęścia czary./ Rozlewasz serca pełn w zachwyty winie,/ Które zatapia cały świat w swej fali* (w. 91-96); *z twą miłosną/ Pieśnią najpóźniej święcimy rozstanie,/ Bo nas z śpiewaków opuszczasz ostatni* (w. 100-102); *Sprzątnięte z plonów brązowią się role:/ Ty jeszcze lany opieśniasz rodzime* (w. 104-105).

Walory i znaczenie śpiewu poeta przedstawił w trzech miejscach wiersza: na początku, w środku i pod koniec¹². W pierwszych cytatach rzeczownik *pieśń* występuje w funkcji upersonifikowanego podmiotu: jest ona *cieszyć skora, nie milknie w górze, rozzwania świat, krąży pociechą serdeczną, wiję wieńce brzmiące z dźwięków, budzi w sercach echo rozkochane*. Zawarte w wypowiedzeniach czasowniki czynnościowe i stanowe mają sensory naddane dzięki metaforyzacji kontekstów obudowanych artystycznymi epitetami. Druga część cytatów (od wersu 91) pokazuje, że sprawcą czynności i stanów jest skowronek, a pieśń stała się efektem jego działań. Wypowiedzenia rejestrujące te procesy mają formę rozbudowanych metafor lub porównań, np.: *Jak z szczęścia czary,/*

¹² Cała pieśń liczy 120 wersów rozmieszczonych w dwudziestu sekstynach.

Rozlewasz serca pełń w zachwyty winie (w. 94-95), w których komparatem porównania jest człon zaczynający się od czasownika *rozlewasz*, komparansem zaś pierwsza część wypowiedzenia ze wskaźnikiem zespolenia *jak*. Metaforą wywołującą skojarzenia słuchowe jest dwuwiersz: *Słodycz najczystsza z twojej piersi płynie, / Co się kaskadą perli i kryształy* (w. 92-93). Efekt zasłyszanych dźwięków oddają słowa: *słodycz najczystsza z piersi płynie* (to jest źródło słodyczy), przyczynę zaś takiego stanu rzeczy zawiera wypowiedzenie: *co się kaskadą perli i kryształy*. W tak poetycki sposób poeta oddał równomierny, potoczny (jak *kaskada*), dźwięczny śpiew ptaka, złożony z wysokich świergocących treli (*perli się i kryształy*). Zachwyt nad pięknym śpiewem wyraża również metafora o skojarzeniach słuchowo-wzrokowych: *I zda się* [pieśń – M.B.] *wieńce brzmiące z dźwięków wije / Pod nieb szafirem* (w. 69-70).

Więź między chłopem a skowronkiem wynikająca z obowiązku pracy

Praca na roli była obowiązkiem chłopca, gdyż zapewniała mu warunki bytowe. Skowronek polny (*Alauda arvensis*), o którym pisze Staff, należy do jednego z około 90 gatunków¹³ ptaków tej rodziny. Piękne dźwięki śpiewu szarego ptaszka, który potrafi unieść się pionowo w górę (od 100 do 200 metrów), a następnie pionowo opadać w dół, wynikają z jego trybu życia. Cechą znamioną tego gatunku jest to, że samczyki śpiewają z przerwami cały dzień, od wschodu do zachodu słońca. Poetycką wersję czynności i zachowań Staff przedstawia wielokrotnie w różnych miejscach pieśni: *I tak w błękitcie czuwasz do wieczora / W pieczy nad ziemią pomagając słonku* (w. 23-24); *Zaledwo oczy / Na znój budzący się chłop ze snu przetrze, / Do pracy naglon [...] / Już ciebie zoczy* (w. 37-40); *z jego roli* [chłopca – M.B.] *wzbijasz się w powietrze / I jesteś jego modlitwą poranną* (w. 41-42); *Nad każdym trudem / Nad potem orki i siejby i żniwa / Co wzięły ludzkie dnie w pożywne jeństwo [...] / Boży parobku pól* (w. 49-53); *z wiosną / Przyniosłeś* [chłopca – M.B.] *pierwszy życia zwiastowanie* (w. 97-98); *Sprzątnięte z plonów brązowią się role / Ty jeszcze lany opieśniasz rodzime / I na południe / Lecisz dopiero, widząc chłopską dolę / Zaopatrzoną na surową zimę* (w. 104-108).

Przytoczone tu urywki wiersza wskazują na symbiozę, w której żyli ciężko pracujący chłop i jakby czuwający, wspomagający trud rolnika skowronek. Obaj, jako istoty boże, współistnieją obok siebie, żyją i odgrywają swoje role. Ten element kreacji na płaszczyźnie leksykalno-semantycznej zawiera nagromadzenie słownictwa zarówno obiegowego, żywego w polszczyźnie ogólnej początku XX wieku, jak i zróżnicowanego chronologicznie i prze-

¹³ *Skowronki* [hasło], w: *Wielka encyklopedia zwierząt. Imperium kręgowców*, red. Ph. Whitfield, Warszawa 1999, s. 380-381.

strzenie, czyli znajdującego się na obrzeżach ówczesnego zasobu leksykalnego polszczyzny, np.: *piecza* ‘bezpieczeństwo’, *naglon* ‘ponaglany’, *siejba* ‘siew zbóż’, *jeństwo* ‘niewola’, *zoczyć* ‘zobaczyć, ujrzeć’¹⁴. Wypowiedzenie metaforyczne: *Nad potem orki i siejby i żniwa, / Co wzięły ludzkie dnie w pożywnie jeństwo / [...] radosna, żywa / Pieśń twa zawisa jak błogosławieństwo* (w. 50-54) jest najbardziej wymownym przykładem potwierdzającym ważną rolę skowronka w mozolnej i wyczerpującej pracy rolnika. Z kolei porównanie o skondensowanej treści i metaforycznym przesłaniu: *Z gleby wyrasta [...] / Pieśń twa – karm duszy, jak karm ciała – kłosy* (w. 59-60) waloryzuje dodatkowo rolę pieśni skowronka, która jest pokarmem dla duszy, jak ziarno zbóż jest pokarmem dla ciała człowieka.

Czas wyznacznikiem działań skowronka i człowieka

Zarówno prace rolnika w polu, jak i zachowania skowronka są uzależnione od zmian zachodzących w przyrodzie. W świecie przedstawionym wiersza poeta zachował zależność chronologiczną wydarzeń, rozpoczynając w pierwszej zwrotce opis działań literackiego bohatera od wiosny:

Ledwo traw runie
 Świeżozielonym spod skib wyjrzą pierzem
 Już ty [...]
Wiosny zwiastunie,
 Związany z nami odwiecznym przymierzem
 Zlatasz na pola i na łąki nasze. (w. 1-6)

Przyczynowo-skutkowy ciąg wydarzeń wyznaczają słowa: *ledwo* ‘zaledwie’ (zazielenią się skiby), *już ty – wiosny zwiastunie* ‘skowronek’ – *zlatasz na pola i na łąki nasze*. Na pytanie *kiedy?* poeta odpowiada wielokrotnie w różnych miejscach pieśni, kreśląc zmieniające się w czasie zachowania i postępowanie skowronka, na przykład:

– oznaki pór dnia: *o zórz przedświcie!* [...] *budzisz niebiosa ciemne, by fijołki* (w. 13 i 17); *I od zarania! Przez dzień już cały pieśń twa, cieszyć skora* (w. 19-20); *w błękicie czuwasz do wieczora* (w. 23); *Bijące serce żywego poranka!* *Trzepocesz w niebie* (w. 62-63) i wiele innych cytatów;

– oznaki pór roku: *z wiosną!* *Przyniosłeś pierwszy życia zwiastowanie* (w. 97-98); *Nad potem orki i siejby i żniwa [...] pieśń twa zawisa jak błogosławieństwo* (w. 50-54) – chodzi o prace wykonywane wiosną, latem i jesienią; *na*

¹⁴ Zob. *Słownik języka polskiego*, red. J. Karłowicz, A. Kryński, W. Niedźwiedzki, t. 1-8, Warszawa 1900-1927.

południe/ Lecisz dopiero widząc *chłopską dolę/ Zaopatrzoną na surową zimę* (w. 106-108), czyli przed zimą itp.

4. Na poetycką kreację skowronka wywarły wpływ oryginalne zestawienia wyrazów i jednostkowo użytych przekształceń semantycznych w formie różnych środków artystycznego obrazowania. Liczne metafory i porównania posłużyły do przedstawienia przebiegu zdarzeń potwierdzających korelację losów rolnika i skowronka.

Epitety metaforyczne i zestawienia z komponentem nazwy barwy pozwoliły ukazać tło zdarzeń w opozycji wielobarwne – szare. Kolorowa jest przyroda i zjawiska meteorologiczno-astronomiczne, np.: *świeżozielone pierze traw* (w. 1-2); *srebrzą się przymrozki* (w. 9); *zaróżowi brzask wschodu oblicze* (w. 15); *niebiosa ciemne, by fijołki* (w. 17); *w błękicie czuwasz* (w. 23); *szafir nieb* (w. 70); *błękitna wolność niebios* (w. 77); *brązowią się role* (w. 104). Szare jest bezpośrednio otoczenie rolnika: *szare plugi i brony* (w. 43-44); *ziemia szara* (w. 55); *szara dola* (w. 66), szary jest również skowronek: *szary powab* (w. 47).

Apostrofy do skowronka w formie bezpośrednich zwrotów (*skowronku, bracie skowronku, skowronku polny*) lub upersonifikowanych peryfraz nazwy skowronek (*śpiewaku boski, piewco mozołu, poeto pracy, boży parobku pól, druhu siermięgi*) nie tylko waloryzują dodatnio naddane sensory omówień, ale też ukazują akceptację poczynań bohatera pieśni wyrażoną przez podmiot wiersza.

Opisanie językowo-kulturowej kreacji skowronka w formie pieśni, to jest według Teresy Kostkiewiczowej „najstarszego i najbardziej powszechnego gatunku poezji lirycznej”¹⁵, nobilituje zarówno podmiot wiersza, jak i temat utworu. Cechy gatunkowe pieśni Staffa wyznaczają: stroficzna budowa wiersza w formie dwudziestu zrytmizowanych sekstyn o równomiernie powtarzającym się układzie wersów (wersy pierwszy i czwarty – pięciogłoskowe, w pozostałych jedenastozgłoskowych wersach średniówka po piątej sylabie) i rymów (abcabc), paralelizmy leksykalne i składniowe – ich funkcję pełnią powtarzające się wielokrotnie różne apostrofy do skowronka lub peryfrazy nazwy skowronek, które występują najczęściej w końcowych częściach zwrotek, nie zastępują jednak miejsca klasycznych refrenów, typowych dla tej formy literatury. Ponadto klasycystyczne cechy poetyki wiersza i urozmaicona metaforyka języka sprawiają, że Staffowski utwór zasługuje na miano pięknej lirycznej pieśni pochwalnej na cześć skowronka.

¹⁵ *Pieśń* [hasło], w: *Słownik terminów literackich*, red. J. Sławiński, wyd. 2 poszerz. i popr., Wrocław 1988, s. 356.

Mirosława Białoskórska

**Linguistic and Cultural Creation of a Skylark in *Pieśń o skowronku*
("Song of a Skylark") by Leopold Staff**

The article describes—at the level of text—the lexical and semantic determinants of behaviours, attributes, states and conditions as well as the characteristics of the protagonist of the poem. The world presented in the poem was used by the article's author to depict the symbolic and cultural qualities with which the poet endowed his literary skylark. The analysis of the linguistic layer shows rich metaphorization of the text, varied character of the artistic imaging means composed into the form of a classicistic praise song in honour of the skylark.